

MIEHIKKÄLÄN KOULUN JA VIROLAHDEN YLÄASTEEN SUUNNITELMA OPPILAIDEN SUOJAAMISEKSI VÄKIVALLALTA, KIUSAAMISELTA JA HÄIRINNÄLTÄ

1. KIUSAAMINEN, HÄIRINTÄ JA VÄKIVALTA

Väkivalta, kiusaaminen ja häirintä voivat olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä ja sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä, henkistä tai sosiaalista koskemattomuutta.

Tekijänä voi olla oppilas, koulussa työskentelevä aikuinen tai koulu yhteisön ulkopuolinen henkilö.

Kiusaaminen on systemaattista, tahallista ja toistuvaa samaan henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa sanallista tai fyysistä kielteistä toimintaa. Kiusaamiselle on ominaista kiusaajan ja kiusatun välinen voimasuhteiden epätasapaino. Tavallista on myös se, että kiusaaminen tapahtuu ryhmässä.

Kiusaamisen muotoja koulussa ovat esimerkiksi toistuva ja rasittava

- lyöminen, tyrkkiminen, potkiminen, nipistely, maahan kaataminen, kamppaaminen, puskeminen, hiuksista vetäminen, kuristaminen, esineellä heittäminen ja kaikki muu käsiksi käyminen
- pilkkaaminen, haukkuminen, lällätys, häpäiseminen ja ilkkuva matkiminen
- pelottelu, uhkaaminen, kiristäminen, syrjiminen, eristäminen, pakottaminen tekemään jotakin, tahallinen väärinneuvominen ja perättömien juttujen kertominen
- toisen / toisten yllyttäminen yhtä vastaan, toisen puolustamisen estäminen ja yksin jättäminen
- rahan kiristäminen, tavaroiden piilottelu, luvatta ottaminen tai särkeminen

Häirintä voi näyttäytyä epäasiallisena kohteluna tai puheena, joka sisältää sukupuoleen liittyviä vihjailevia ilmeitä, eleitä tai kaksimielistä puhetta. Häirintä voi myös ilmetä ei-toivottuna fyysisenä kosketuksena. Häirintä ei tarvitse olla jatkuvaa eikä se välttämättä kohdistu heikompaan. Häirintä voidaan määritellä toiminnaksi, joka ei ole kiusaamista eikä väkivaltaa, jolloin se on toiseen henkilöön kohdistuvaa häirintää.

Sukupuolista häirintää on ei-toivottu huomio, joka liittyy sukupuoleen, esim. halventava tai alentava puhe toisen sukupuolesta, sukupuoleen liittyvä kiusaaminen, teot, jotka saattavat tuntumaan itsensä noloksi, pelokkaaksi, loukkaantuneeksi tai vihaiseksi.

Seksuaalista häirintää on muun muassa vihjailu ja seksuaalisesti värityneet vitsit, vartaloa, puukeutumista tai yksityiselämää koskevat puheet ja kysymykset. Ehdottelu, vaatiminen ja fyysinen koskettaminen sekä raiskaus tai sen yritys ovat seksuaalista häirintää. Häirintä voi myös tapahtua puhelimen tai netin välityksellä. Sukupuolinen häirintä muuttuu häirinnäksi silloin,

kun sitä jatketaan, vaikka huomion kohde ilmaisisi sen olevan epämiellyttävää. Seksuaalista häirintää ei koulussamme hyväksytä, vaan asiaan puututaan välittömästi.

Jokaisella on oikeus ihmisarvoon ja henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Loukkaavaa käytöstä ei koulussamme hyväksytä, vaan siihen puututaan välittömästi. Loukkaavana käytöksenä pidetään nimittelyä, kieltäytymistä työskentelemästä toisen kanssa, eristämistä ja toisen henkilön vähättelemistä. Racististen viestien lähettäminen on erittäin loukkaavaa käytöstä. Jatkuva rasistisesta käytöksestä koulu tekee ilmoituksen poliisille. Rasistiset merkit ja eleet ovat kiellettyjä koulussa. Niitä ei saa esittää koulussa.

Väkivalta on tarkoituksellista itseän, toiseen henkilöön, ryhmään tai yhteisöön kohdistettua fyysisen voiman tai vallan käyttöä, uhkailua tai toteutettua. Sen seurauksena voi olla vamma, psyykinen haitta tai kehitykseen liittyvä vaikeus.

2. KIUSAAMISTA, HÄIRINTÄÄ JA VÄKIVALTA ENNALT EHKÄISEVIÄ JA YHTEISÖLLISYYTTÄ VAHVISTAVIA TOIMIA

Niveltäminen ja 7. luokkien muodostaminen, luokkien ja opetusryhmien ryhmäytymiseen liittyvät toimet

- joka opettaja käyttää aikaa luokan ryhmäyttämiseen mm. 7-luokkalaiset, esim. ryhmäytymispäivä, tutustumispäivä

Sosiaalisten taitojen opettaminen

- Opetetaan kuuntelemaan ja huomioimaan muita
- Ryhmätyöt ja parityöt
- Erilaiset roolipelit, joissa opitaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja
- Painotetaan hyviä käytöstapoja

Selkeät toimintamallit, joiden pohjana ovat koulun järjestyssäännöt

- Kasvatuskeskustelut, kirjaukset/asiakirjat Wilmaan
- Avoin vuorovaikutus aikuisen ja lapsen/nuoren välillä

Oppilaan osallisuuden korostaminen

- oppilaskunta 7-9-luokilla
- tukioppilaat 7-9-luokilla

Hyvinvointikyselyt

- oppilaiden kuuleminen ja ajankohtaisiin ilmiöihin nopea puuttuminen

Sosiaalisen median käytöstä ja nettikiusaamisesta keskusteleminen

- koulutusta ja tietoa oppilaalle

- koulutusta ja tietoa opettajille ja vanhemmille

Koulun yhteiset tapahtumat

- yhteiset juhlat ja erikoispäivät

3. KIUUSAAMISEN, VÄKIVALLAN JA AGGRESSIIVISEN KÄYTTÄYTYMISEN SEKÄ HÄIRINNÄN EHKÄISEMINEN JA SIIHEN PUUTTUMINEN

KIVA-koulu toimintasuunnitelma, kiusaamisen vastainen toimintamalli

KiVa-ohjelmaa toteutetaan sovelletusti. Myös muille luokka-asteille pidetään KiVa-materiaaliin pohjautuvia tunteja.

Kun ilmenee kiusaamista, asia otetaan heti käsittelyyn. Selvittelykeskusteluissa on mukana aina vähintään kaksi opettajaa, toinen haastattelee ja toinen kirjaa tapahtumat ylös. Selvittelykeskustelut käydään mahdollisimman pian (mahdollisuuksien mukaan jo samana päivänä). Vanhempia tiedotetaan tarvittaessa.

Kaikki kiusaamistapaukset on kirjoitettava lomakkeille.

Selvittelyn kulku:

1. Kiusaamisepäilystä tiedon saanut aikuinen täyttää kiusaajaa haastatellessaan seulontalomakkeen, minkä avulla selvitetään onko kiusaaminen toistuvaa vai lyhyt välituntitappelu. Jokaisessa kiusaamis-, tappelu- yms. tapauksessa tehdään oppilaille selväksi, että he ovat toimineet tavalla, jota koulussamme ei hyväksytä.

2. Jos kiusaaminen on toistuvaa, käydään selvittelykeskustelu. Aluksi keskustellaan kiusatun kanssa uudelleen. Näin saadaan tarkennettu kuva, mitä on tapahtunut, kauanko kiusaamista jatkunut, ketkä oppilaat osallistuneet kiusaamiseen sekä ketkä jatkossa voisivat tukea kiusattua. Samalla sovitaan uudelleen tapaamisaika. Tämän keskustelun tarkoitus on tukea kiusattua oppilasta ja viestittää, että aikuiset ovat hänen puolellaan. Tiedot kirjataan lomakkeelle.

3. Seuraavaksi kiusaaja tai kiusaajat haetaan yksitellen selvittelykeskusteluun mielellään saman tunnin aikana, ettei heillä ole mahdollista puhua keskenään selittelykeskustelujen välillä. Keskustelun tavoitteena on tehdä oppilaalle selväksi, että kiusaaminen on tiedossa ja sitä ei koulussa hyväksytä ja sen on loputtava välittömästi. Keskustelussa sovitaan siitä, miten kiusaaja muuttaa toimintaansa eli lopettaa kiusaamisen. Kiusaaja allekirjoittaa yhteisen sopimuksen ja lopuksi sovitaan seurantakeskustelun aika. Luokanvalvoja ilmoittaa kotiin tapahtuneesta.

4. Noin kahden viikon jälkeen kiusattu sekä kiusaaja otetaan seurantakeskusteluun, jossa selvitetään onko kiusaaminen loppunut.

Väkivallan ja aggressiivisen käyttäytymisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen

Väkivallan käyttö koulussa on kielletty. Väkivaltaan puututaan koulussa välittömästi. Väkivaltilanne selvitetään mahdollisimman pian kaikkien osapuolten läsnä ollessa. Uhri viedään tarvittaessa terveydenhoitajalle tai terveyskeskukseen vammojen todentamista tai hoitamista varten. Tilanteesta laaditaan kirjallinen tapaturmailmoitus ja muut mahdolliset asiakirjat.

Väkivallanteosta ollaan aina yhteydessä sekä väkivallan tekijän että uhrin huoltajaan. Tarvittaessa tiedotetaan poliisille ja sosiaalityöntekijälle. Kriisiryhmä järjestää tarvittaessa ensiapua. Tapahtuman jälkeen keskustellaan sekä oppilaiden että henkilökunnan kanssa. Ulkopuolisen avun käyttöä voidaan harkita, kun seurataan oppilaiden ja henkilökunnan reaktioita. Kouluarkeen paluuta on tuettava.

TOIMENPIDEOHJEET

- Älä käänny pois tilanteesta
- Tilannetta harkitessasi ole rauhallinen ja harkitseva.
- Kehota oppilaita lopettamaan väkivalta.
- Pyri rauhoittamaan tilanne.
- Hae apua muilta aikuisilta.
- Tarvittaessa soita hätänumeroon.
- Anna ensiapu ja toimita hoitoon; ilmoita terveydenhoitajalle.
- Ilmoita rehtorille.

Lisätietoa ja ohjeistusta saat liitteestä väkivallan uhka ja häiriköinti. (Liite 1)

Rehtorilla ja opettajalla on oikeus määrätä häiritsevä oppilas/opiskelija poistumaan luokasta, muusta opetustilasta tai koulun tilaisuudesta. Rehtori ja opettaja voivat oppilasta/opiskelijaa poistaessaan käyttää sellaisia tarpeellisia voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina opiskelijan ikä ja tilanteen uhkaavuus tai häirinnän vakavuus sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Kun oppilas poistetaan opetustilasta, hänet ohjataan kanslian valvontaan ja oppilaan huoltajaa informoidaan tilanteesta mahdollisimman pian. Oppilaan huoltajille ilmoitetaan myös, jos tilanne vaatii oppilaan opetuksen epäämistä eli oppilaan lähettämistä loppupäivän ajaksi kotiin. Voimakeinojen käyttö on kirjattava ja kirjaus toimitettava rehtorille, joka arkistoi selostuksen.

Häirintään puuttuminen

Ensisijainen vastuuhenkilö on henkilö, joka on ensimmäisenä tilanteessa mukana.

- Keskustellaan asianosaisten kanssa ja selvitetään tapahtumien kulku
- Kirjataan tapahtumat
- Järjestetään osapuolten kuuleminen ja sovitaan, että häirintä loppuu ja tehdään selväksi, mitä tapahtuu, jos sopimus ei pidä
- Sovitaan seurannasta
- Ilmoitetaan asiasta vakavuusasteen mukaisesti huoltajalle, koulun oppilashuoltohenkilöstölle, kuraatorille jne.
- Suoritetaan asianmukaiset rankaisutoimet

- Oppilashuolto huolehtii, että asianomainen sekä uhri että tekijä saavat tarvitsemansa tuen
- Seurataan, toistuuko tilanne- Jos tilanne toistuu, pyydetään huoltajaa tulemaan koululle ja selvittämään tilannetta sekä pohtimaan, mitä tehdään seuraavaksi. Vakavimmissa tapauksissa arvioidaan myös lastensuojelun ja poliisin tarve.

Muut turvallisuutta lisäävät toimet

- Oppilaat opiskelevat koulussa ohjeistetusti, ohjatusti ja valvotusti. Opettaja on mahdollisimman pian vastaanottamassa luokkaa/opetusryhmää oppitunnille.
- Välitunnilla aina kaksi opettajaa valvojina. Erityisoppilaille on tarvittaessa henkilökohtainen koulunkäyntiavustaja valvomassa. Välituntivalvontalistat ovat opettajainhuoneessa nähtävillä ja jokainen opettaja valvoo omalla vuorollaan.
- Kaikki koulussa työskentelevät aikuiset puuttuvat epäasialliseen, väkivaltaiseen ja aggressiiviseen käyttäytymiseen sekä kiusaamistapauksiin. Tilanteen selvittelyn aloittaa tapahtuman nähnyt tai kuullut opettaja. Tilanteen havainnut puuttuja selvittää tilanteen vakavuuden yksin tai yhteistyössä koulun muiden aikuisten tai asiantuntijoiden kanssa. Tarvittaessa kootaan yksilöllinen oppilashuoltoryhmä.
- Kiusaamisasiat pyritään selvittämään viipymättä. Koulun valvontakamerakuvia on mahdollista käyttää apuna tilanteen kartoituksessa.
- Läheltä piti-tilanteista sekä vakavista väkivaltatapauksista koulun henkilökunta täyttää lomakkeen ja toimittaa sen rehtorille.

Yläkoulun KAKE eli kasvatuskeskustelu

Kasvatuskeskustelukäytännön tavoitteena on vähentää jälki-istuntojen määrää sekä saada oppilas ymmärtämään omat virheensä sekä itse löytämään ratkaisu, jolla ei-toivottu käytös loppuisi.

KAKEN tavoitteet

- Kasvatuskeskustelussa oppilaan käyttäytymistä tai tapaa toimia pyritään ohjaamaan ja hänen on itse mietittävä rikkomuksen seuraukset.
- Samalla opetetaan vastuullisuutta ja otetaan huoltajat mukaan yhteisiin kasvatusasioihin. Siinä avataan kasvun rajoja keskustelun kautta, jolloin oppilaalle tulee tunne, että hänestä huolehditaan, häntä kuunnellaan ja asiat otetaan vakavasti.
- Oppilas joutuu myös välittömästi pohtimaan mitä teki, miksi ja miten korjata tilannetta lisäämällä oppilaan vastuuntuntoa.

Tavoitteet oppilaan osalta

- Oppilaan oman vastuun kasvaminen itsestä ja muista
- Oppilaiden epätoivotun käyttäytymisen vähentäminen
- Saada oppilas miettimään rikkomuksiaan tarkemmin ja ymmärtämään tekojensa seuraamukset
- Saada oppilas kunnioittamaan ja noudattamaan koulun sääntöjä paremmin
- Mietitään yhdessä oppilaan kanssa oikea toimintamalli vastaavissa tilanteissa jatkossa

Tavoitteet kodin osalta

- Tiedonkulun nopeutuminen kodin ja koulun välillä • Kodin ja koulun välisen yhteistyön tiivistäminen

Tyypillisiä kasvatustilanteita ovat:

- Toistuva oppituntien häirintä
- Toistuva kotitehtävien laiminlyönti tai koulutarvikkeiden unohtaminen
- Toistuva myöhästely oppitunneilta
- Lintsaaminen
- Luntaaminen ja väärentäminen
- Ilkivalta (toisen omaisuuden varastaminen ja turmeleminen)
- Tottelemattomuus henkilökuntaa kohtaan
- Epäasiallinen käytös tai kielenkäyttö
- Muu toistuva koulun sääntöjen rikkominen

Jälki-istunto määrätään edelleen tilanteen ja harkinnan mukaan esimerkiksi väkivaltatilanteissa. Mikäli kasvatustilanteita ei tuota toivottua muutosta oppilaan käyttäytymiseen, seuraavina vaiheina ovat tarvittaessa rehtorin antama kirjallinen varoitus tai määräaikainen koulusta erottaminen.

Jälki-istuntorangaistukset

Rangaistuksen antaja kirjoittaa jälki-istuntolomakkeen Wilmaan.

Jälki-istunnoista ilmoitetaan aina huoltajille.

4. ASIAN KÄSITTELY YKSILÖ-, RYHMÄ- JA KOKO YHTEISÖN TASOLLA

Koulun tasolla

- Käymme läpi koulun järjestyssäännöt oppilaiden kanssa heti syyslukukauden alussa. Järjestyssäännöt ovat nähtävissä koulun Pedanet-sivulla.
- edellytämme, että jokainen toimii toista arvostaen ja kunnioittaen.

Ryhmän tasolla

- järjestämme luokkakohtaisia huoltajailtoja
- kartoitamme tilannetta tarvittaessa (esim. kiusaamiskysely)
- keskustelemme luokissa jatkuvasti hyvän ja turvallisen oppimisympäristön edellytyksistä
- opastamme oppilaita, miten toimitaan kiusaamistilanteissa
- korostamme sitä, että kiusaamisesta kertominen ei ole kantelua
- toimimme luokkahengen parantamiseksi
- laadimme luokkaan omat luokan ohjeet hyvän ja turvallisen oppimisympäristön edistämiseksi

Yksilötasolla

- keskustelemme kiusaajien ja kiusattujen sekä heidän huoltajiensa kanssa ja pyrimme löytämään myönteisiä toimintamalleja asioiden ratkaisemiseksi
- tarvittaessa osapuolet selostavat tapahtuman itse kirjallisesti
- teon sovittaminen sovitaan yhteisesti
- rohkaisemme kaikkia oppilaita toimimaan aktiivisesti kiusaamista vastaan
- seuraamme kiusaajien käyttäytymistä ja vahvistamme oikeita käyttäytymismalleja
- sovimme tavoitteet käyttäytymisen muutokselle opettajan
- seuraamme sopimusten noudattamista (seurantapalaveri)
- tehostamme kiusaajan tarkkailua koulupäivän aikana ja sovimme tarvittaessa liikkumisesta / oleilusta valvotusti, esim. välitunnit vietetään sisällä taikka valvojan kanssa käsi kädessä
- rehtori voi tarvittaessa evätä oppilaalta opetukseen osallistumisen jäljellä olevan työpäivän ajaksi, mikäli oppilas on vaaraksi muiden oppilaiden tai koulun aikuisten turvallisuudelle taikka opetus häiriintyy kohtuuttomasti
- oppilashuoltoryhmän jäsenet ohjaavat tarvittaessa oppilaan huoltajia ottamaan yhteyttä hoitavaan tahoon

5. YHTEYDENOTTOTAVAT KOTIIN JA YHTEISTYÖ HUOLTAJAN KANSSA

Oppilaita ja huoltajia ohjeistetaan ilmoittamaan väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ensisijaisesti luokan omalle opettajalle tai luokanvalvojalle. Myös huoltajien keskinäinen yhteistyö on merkittävää kiusaamista ennaltaehkäisevää toimintaa. mikäli huoltajat epäilevät koulukiusaamista, tulee huoltajan:

- ottaa yhteys omaan opettajaan/luokanvalvojaan tai kuraattoriin
- kannustaa lasta kertomaan kiusaamisesta kotona ja myös koulussa
- olla valmis yhteistyöhön koulun kanssa mm. osallistumalla koulun kutsumiin neuvotteluihin ja tapaamisiin
- tehdä lapselle yksinkertaisesti selväksi, että minkäänlaista kiusaamista ei hyväksytä ja että kiusaamisen on loputtava, jos oma lapsi on kiusaava osapuoli

Kiusaamis- ja häirintätilanteissa yhteyttä huoltajiin ottaa ensisijaisesti oma luokanvalvoja tai aineenopettaja, joka epäilee/havaitsee kiusaamista tai häirintää. Yhteyttä otetaan sekä tilanteen kohteeksi joutuneen että tilanteen aiheuttaneen oppilaan huoltajiin. Tarvittaessa mukana on myös kuraattori ja rehtori. Yhteyttä otetaan pääsääntöisesti puhelimitse, minkä lisäksi tarvittaessa lähetetään tekstiviesti, ellei yhteyttä saada muuten. Koulun taholta yhteyttä huoltajiin ottaa väkivaltatilanteessa rehtori/apulaisrehtori tai tilannetta hoitava opettaja. Tilanteen kulusta informoidaan huoltajia säännöllisesti ja tarvittaessa järjestetään koululla tapaamisia osapuolten kesken. Kaikista toimenpiteistä ja käydyistä keskusteluista pidetään kirjaa.

6. YHTEISTYÖ VIRANOMAISTEN KANSSA

Väkivalta-, kiusaamis- ja häirintätilanteiden hoitamisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä muiden viranomaisten kuten sosiaalitoimen, terveydenhoidon ja poliisin kanssa.

- kiusaajan ja kiusatun sekä heidän huoltajiensa kanssa sovittuun yhteisneuvotteluun kutsumme tarvittaessa mukaan koulupoliisi
- mikäli oppilasta on pahoinpidelty koulupäivän aikana, on huoltajilla oikeus päättää asianomistajana rikosilmoituksen tekemisestä
- vakavissa pahoinpitelyissä otamme yhteyttä poliisiin ja tiedotamme asiasta, jolloin poliisi päättää asian saattamista syyteharkintaan

7. SUUNNITELMASTA TIEDOTTAMINEN JA KOULUYHTEISÖN HENKILÖSTÖN JA HUOLTAJIEN SEKÄ YHTEISTYÖKUMPPANIEH PAREHDYTTÄMINEN OHJEISIIN

Suunnitelma on luettavissa koulun kotisivulta ja se on myös paperiversiona koulun henkilökunnalle tarkoitettussa turvallisuuskansiossa. Suunnitelmaa käsitellään henkilökuntakokouksissa lukuvuoden alkaessa ja tarpeen mukaan. Oppilaiden kanssa suunnitelmaa käydään läpi syyslukukauden alkaessa YK:n ihmisoikeuksien julistuksen, kasvatuksen ja koulurauhan arvopohjan näkökulmasta. Suunnitelma liitetään koulun opetussuunnitelmaan ja turvallisuussuunnitelmaan.

Suunnitelman päivittäminen, toteutumisen seuranta sekä seurantaan liittyvä kirjaaminen ja arviointi Suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa ja viimeistään opetussuunnitelman päivittämisen yhteydessä

- suunnitelman toteutumista arvioidaan lukuvuosittain opettajakokouksissa
- suunnitelman päivittämisestä vastaa rehtori